

CZU: 050(478):574(100)

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7310511>

REVISTA „NATURA”: TREI DECENII DE REFLECȚII ASUPRA PROBLEMELOR ECOLOGICE DE IMPORTANȚĂ GLOBALĂ

Ecaterina DELEU

Universitatea de Stat din Moldova

Una dintre revistele cu o apariție distinctă în spațiul mediatic basarabean – revista NATURA – a împlinit 30 de ani de activitate. Deși a trecut prin numeroase transformări de-a lungul anilor, este considerată una dintre cele mai longevive reviste din presa din Republica Moldova. Timp de 10 ani, din 1995 până în 2005, revista a reprezentat centrul „Naturopa” al Consiliului Europei în Republica Moldova. Revista este, totodată, un reper important pentru jurnalismul de mediu din spațiul românesc, fiind distribuită în România, Ucraina și în comunitățile din diasporă. Cercetarea a vizat cele câteva etape ale parcursului de activitate: condițiile apariției revistei în Republica Moldova, membrii fondatori, tirajul și periodicitatea publicării, temele de mare răsunet care au marcat diferite perioade de activitate. Subiectele abordate au vizat specificul revistei, problematicile abordate, activitatea în perioada pandemiei, rolul presei în astfel de perioade critice, dar și rolul revistei NATURA în contextul mass-media din Republica Moldova. În cadrul studiului au fost analizate mai mult de 300 de numere de revistă din arhivă, au fost realizate interviuri aprofundate cu experți media și jurnaliști, au fost sistematizate datele existente privind revista NATURA.

Cuvinte-cheie: revista NATURA, evoluții, jurnalism de mediu, schimbări climatice, acces la informații de mediu, cultură și educație ecologică, discurs mediatic.

”NATURA” MAGAZINE: THREE DECADES OF REFLECTION ON ECOLOGICAL ISSUES OF GLOBAL IMPORTANCE

One of the magazines with a distinct appearance – NATURA Magazine – celebrated 30 years of activity. Although it has undergone many transformations over the years, it is considered one of the magazines with the longest publishing appearance in the media of the Republic of Moldova. For 10 years, from 1995 to 2005, the magazine represented the ”Naturopa” Center of the Council of Europe in the Republic of Moldova. It is also an important magazine for environmental journalism, being distributed in Romania, Ukraine and in the diaspora communities. The research focused on the several stages of the activity: the context in which the magazine appeared in the Republic of Moldova, the founding members, the circulation and periodicity of the publication, the high-profile topics that marked different periods of activity. The topics analyzed in that study focused on the specifics of the journal, the issues addressed, the activity during the pandemic, the role of the press in such critical periods, but also the role of NATURA magazine in the context of the media in the Republic of Moldova. During the research, more than 300 journal issues from archive were analyzed, in-depth interviews with media experts and journalists were conducted, existing data on NATURA magazine were systematized.

Keywords: NATURA magazine, evolutions, environmental journalism, ecological issues, climate change, access to environmental information, ecological culture and education, media discourse.

Introducere

Discuțiile privind lumea în care trăim, starea mediului și schimbările climatice duc iremediabil, dar firesc, spre responsabilizarea tuturor: de la structurile și instituțiile internaționale la cele din fiecare țară, de la companiile multinaționale și marii consumatori industriali la agenții economici mai mici, de la autoritățile politice la populația țării, de la cei mai în vârstă până la copii. Fiecare având un anumit impact asupra naturii, într-o măsură mai mare (globală) sau locală (mai puțin semnificativă).

Rolul mass-mediei în aceste campanii de informare este extrem de important. Aceste eforturi de informare, de alertă și de sensibilizare a populației au devenit tot mai actuale în perioada pandemiei COVID-19, dar și în contextul agresiunii armate a Federației Ruse împotriva Ucrainei. Printre provocările actuale se numără riscul afectării activității centralelor nucleare, incendiile și exploziile provocare de atacurile cu mine și rachete, decizia mai multor țări de a reveni la exploatarea și utilizarea resurselor de cărbune în sectorul energetic, pentru a reduce dependența de gazele rusești etc.

La nivel mondial, îngrijorările privind impactul distructiv al acțiunilor umane asupra Pământului au apărut în anii ‘70 ai secolului trecut, în special odată cu dezvoltarea societăților de consum, ajunse a fi considerate standarde de „viață bună”, accesibile țărilor industrializate și păturilor mai înstărite. La nivel internațional, o

serie de structuri și instituții monitorizează starea mediului și schimbările climatice, sunt implementate programe globale care pun accentul pe reducerea riscurilor încălzirii globale. Aceste probleme au fost abordate de reprezentanții a 197 de țări în cadrul Conferinței ONU pentru schimbările climatice (COP-26) de la Glasgow (Summitul global pentru climă din noiembrie 2021), precedată de Summitul liderilor mondiali, eveniment încheiat cu un nou acord global pentru climă. Liderii europeni au vorbit despre riscurile considerabile ale acestui „război împotriva naturii”, precizând că următorul deceniu va fi unul critic. După semnarea de către țările UE a Acordului de la Paris cu privire la schimbările climatice, în decembrie 2015, au fost făcute eforturi de stabilire a unor noi obiective și standarde în materie de climă, la nivel internațional.

Context

Problema privind protejarea mediului a fost menționată și în raportul pentru anul 2021 publicat de IPCC, Grupul Interguvernamental de experți asupra Schimbării Climatice al ONU [1]. Numeroasele critici privind lipsa de voință politică a țărilor industrializate, dar și lipsa unor progrese reale de scădere a temperaturii globale au dus la avansarea propunerilor de acționare a responsabililor în justiție, ca fiind „vitale pentru rezolvarea urgenței climatice” [2]. IPCC, cu 195 de membri în prezent (inclusiv România și Republica Moldova), a fost constituit în anul 1988 de Organizația Meteorologică Mondială (WMO) și de Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP). La rândul său, UNEP a fost fondat acum aproximativ 50 de ani, în 1972, an în care a fost semnată și Declarația Conferinței Națiunilor Unite cu privire la Mediu (Stockholm, iunie 1972).

Pentru a sprijini implementarea la nivel internațional a programelor pentru protejarea mediului, în 1991 a fost creat Fondul Global pentru Mediu (GEF). Programele vizează, în special, biodiversitatea, schimbările climatice, protecția apelor transfrontaliere, prevenirea degradării solului, a distrugerii stratului de ozon, poluanții organici ș.a. GEF include în prezent 184 de membri. În România (membră a GEF din anul 1994) și în Republica Moldova (din 1995) au fost implementate mai multe proiecte de mediu cu sprijinul financiar al Fondului Global pentru Mediu.

O serie de principii și de angajamente pentru protecția mediului au fost formulate expres în Convenția-cadru a Națiunilor Unite cu privire la schimbările climatice (adoptată la New York, la 9 mai 1992), țările participante fiind preocupate de starea sistemului climatic, de efectele globale ale schimbării climei, de emisiile de gaze cu efect de seră etc. Convenția cuprinde o trecere în revistă a principalelor documente adoptate la evenimentele internaționale dedicate protejării mediului (perioada 1972-1990), stipulează necesitatea monitorizării sistematice a stării mediului, educarea populației, colaborarea națională și internațională în domeniul protecției mediului, mecanisme de finanțare etc. [3]. Parlamentul de la Chișinău a ratificat Convenția-cadru a ONU în anul 1995. Abia în anul 2003 Republica Moldova a aderat la Protocolul de la Kyoto (document adoptat la nivel mondial în decembrie 1997) [4].

Catastrofele ecologice, cataclismele naturale, tot felul de dezastre legate de schimbările climatice provoacă neliniști, reacții, ajungând, de regulă, subiecte de presă. Această funcție de alertă a fost atestată încă din sec. XIX, odată cu dezvoltarea presei, dar a cunoscut mult mai ample și complexe dimensiuni în cea de-a doua jumătate a sec. XX, pe măsura consolidării atitudinilor și a eforturilor internaționale de protecție a mediului. De-a lungul anilor, jurnalismul de mediu s-a dezvoltat tot mai mult, a avut diferite priorități, la fel a sporit și rolul presei în reflectarea problemelor ecologice [5]. Mai mulți jurnaliști preocupați de tematica ecologică s-au reunit în cadrul unor societăți, asociații, fundații etc., în special pentru a consolida eforturile de activitate în acest domeniu. În anul 1990 a fost fondată Societatea Jurnaliștilor de Mediu (en. Society of Environmental Journalists), care cuprinde în prezent peste 1400 de membri, jurnaliști din peste 46 de țări. În anul 2004 a fost fondată o rețea globală de jurnaliști preocupați de problemele Pământului – Earth Journalism Network (EJN), cu scopul de a consolida capacitățile instituțiilor media de a difuza subiecte de mediu, de a dezvolta site-uri noi și inovative de mediu, de a realiza materiale jurnalistice pentru mass-media locale. Această rețea este dezvoltată la nivel internațional, național și local, dispune în prezent de peste 14000 de membri, din peste 180 de țări.

Jurnalismul de mediu are tangențe cu jurnalismul cetățenesc și, respectiv, cu așa-numitul jurnalism cu telefonul sau *MoJo* (*mobile journalism*). Uneori probleme grave de mediu sau catastrofe ecologice sunt semnalate de martori, de cei care ajung primii la locul incidentului, încercând să atragă atenția jurnaliștilor, dar și a lumii întregi asupra acestor lucruri. Tăieri ilicite de pădure, poluarea apelor, gunoiști neautorizate, cazuri de braconaj etc. – sunt doar unele dintre situațiile semnalate de martori. Un expert media din Republica Moldova, I.Bunduchi, propune o altă denumire, pe care o consideră mai adecvată – „jurnalism practicat de cetățeni” [6].

Cercetătoarea A.M. Munteanu menționează că numeroasele campanii de informare, dar și evenimentele internaționale, susținute de mass-media prin realizarea și difuzarea unor conținuturi legate de problemele globale de mediu, „au generat o conștiință comună globală asupra provocărilor care amenință mediul și civilizația” [7]. A.M. Munteanu subliniază rolul pe care l-a avut presa și pune accent pe „necesitatea asumării în discursul media a schimbării profunde atât în cultura politică, cât și în cea economică actuală”, dar și pe „problema implicării jurnalismului într-un angajament critic față de spațiul ca mediu al vieții, care modifică setul de valori și prioritățile acestui tip de discurs” [7, p.8-12].

Această rememorare a eforturilor mondiale de alertă în privința riscurilor agravării problemelor ecologice și, totodată, de consolidare a eforturilor țărilor în vederea protecției mediului scoate în evidență două aspecte importante. Pe de o parte, e nevoie de a sublinia necesitatea informării / educației / culturii ecologice a factorilor de decizie, a autorităților publice centrale și locale, a reprezentanților domeniului economiei, dar și a populației, pentru a diminua daunele aduse naturii, din neglijență sau inconștiență, astfel de eforturi fiind tot mai active în ultimii ani, inclusiv în Republica Moldova. Pe de altă parte, trebuie să atragem atenția asupra faptului că eforturile de semnalare a problemelor grave de mediu din spațiul basarabean au început încă în anii '80 ai secolului trecut, această mișcare fiind în corespundere cu spiritul acelei perioade și cu eforturile care se făceau la nivel european și internațional de protecție a mediului înconjurător. Acest lucru devine tot mai evident pe măsură ce este cercetat parcursul consolidării mișcării ecologice în Republica Moldova și, în special, urmărind etapele de evoluție a revistei NATURA. Directorul revistei, A.Reniță, membru-fondator al Asociației Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic, președinte al Mișcării Ecologice din Moldova, a atras atenția asupra experienței îndelungate a jurnalismului de mediu în spațiul basarabean: „În Republica Moldova, jurnalismul de mediu are o experiență bogată, înnobilită cu fapte de sacrificiu și solidaritate umană. Salvarea, în timpul ocupației sovietice, a unor bijuterii naturale ca „Saharna” și „Stânca Mare” este o dovadă că, indiferent de regimurile politice, mass-media poate forma opinii și atitudini colective în favoarea protecției patrimoniului natural și a mediului înconjurător” [8].

Revista NATURA este una dintre revistele cu o apariție distinctă în spațiul mediatic basarabean. Deși a trecut prin numeroase transformări de-a lungul anilor, este considerată una dintre cele mai longevive reviste din presa din Republica Moldova, care continuă să apară pe suport de hârtie, având și un număr de abonați care sprijină apariția acesteia. Timp de 10 ani, din 1995 până în 2005, revista a reprezentat Centrul „Naturopa” al Consiliului Europei în Republica Moldova. Revista reprezintă, totodată, un reper pentru jurnalismul de mediu din spațiul românesc, fiind distribuită și în România, Ucraina, în comunitățile din diasporă. Cu prilejul împlinirii a 30 de ani de la fondarea revistei NATURA, la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova a fost organizat un atelier cu participarea jurnaliștilor din redacția acestei publicații: A.Reniță, directorul revistei; L.Curchi, director executiv al Asociației Jurnalismului de Mediu și Turism Ecologic, redactor-șef coordonator al revistei, fondatoare a site-ului de știri de mediu www.ecopresa.md; G.Budeanu, cunoscut jurnalist basarabean; S.Ursul, jurnalistă, vicepreședinte al Societății pentru protecția păsărilor și a naturii, precum și A.Dumbrăveanu, conf.univ. la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a USM, vicepreședinte al Asociației Sociologilor și Demografilor din Republica Moldova, redactor-șef al revistei NATURA în anii 1993-1994 și colaborator al revistei timp de mai mulți ani.

Subiectele abordate în cadrul cercetării noastre au vizat contextul istoric al apariției revistei NATURA și specificul acesteia (etapele de evoluție), problematicile abordate, activitatea în perioada pandemiei, rolul presei în astfel de perioade critice, dar și rolul acestei reviste în contextul mass-media din Republica Moldova. Cercetarea a vizat cele câteva etape ale parcursului de activitate: condițiile apariției revistei în Republica Moldova, membrii fondatori, tirajul și periodicitatea publicării, subiectele de mare răsunet care au marcat diferite perioade de activitate; premiile de care s-a bucurat de-a lungul anilor; numeroasele participări ale jurnaliștilor de la NATURA la evenimente și proiecte internaționale etc. În ce privește etapa actuală, ne-a interesat modul în care pandemia a afectat activitatea revistei; noutățile ce au intervenit la capitolul conținuturi, rubrici, campanii, proiecte, abonați, modalități de promovare etc. Analiza s-a bazat pe cercetarea celor peste 300 de numere de revistă din arhive, pe realizarea unor interviuri aprofundate cu experți media și jurnaliști, dar și pe sistematizarea datelor existente despre revista NATURA.

De la fondare, revista a fost tipărită la Chișinău și distribuită pe tot teritoriul Republicii Moldova, în bază de abonament. Sporadic, în anumite perioade, a fost distribuită în diferite regiuni ale Italiei, cu microbuzele care duceau colete pentru comunitățile cetățenilor moldoveni emigrați. Această „publicație de ecologie,

turism și cultură" are drept motto „Ecologia – o șansă pentru mileniul trei”. Fondator al publicației și director al revistei este, timp de circa 30 de ani, cunoscutul jurnalist și ex-parlamentar A.Reniță.

Referindu-se la etapa de fondare a revistei, A.Reniță a menționat că „erau vremuri tumultuoase, când toată populația își cerea drepturile fundamentale, unul dintre drepturile cele mai importante, concomitent cu limba, alfabetul, tricolorul și desprinderea de imperiul sovietic, fiind dreptul la un mediu natural, la o natură sănătoasă”. În acea perioadă era foarte clară necesitatea unui ziar sau a unei reviste, unde să se regăsească jurnaliștii și oamenii de știință îngrijorați de ceea ce se întâmpla în mediul înconjurător, un organ de presă care să devină o portavoce, o tribună a acestora. Au fost făcute mai multe încercări, încă din anii '80, ca să poată fi înființată o revistă sau un ziar. A.Reniță a menționat: „Am debutat, în fond, ca un grup de jurnaliști, ne-au fost alături și scriitorii, și cineaștii, și pictorii – oamenii de creație. Am simțit că se întâmplă ceva foarte grav cu natura Moldovei, am descoperit cu spaimă că tot ceea ce însemna Republica Sovietică Socialistă Moldovenească era un poligon experimental, iar peste 4 milioane și jumătate, atâta avea atunci RSSM-ul, erau folosiți pe rol de cobai. Noi, evident, nu știam că pe seama noastră se făceau experimente. De exemplu, dacă în țările europene în agricultură se aplica la un hectar circa un kilogram de substanțe chimice, în RSSM în medie se aplicau 25 de kg, iar pe anumite sectoare – cum erau cele din stânga Nistrului, cum era raionul Slobozia – se aplicau și 40. Nimeni nu știa ce se întâmplă cu organismul uman în astfel de situații. Atunci când jurnaliștii au ajuns prima dată la fereastră și au putut să o deschidă, au rămas speriați de tot ceea ce au văzut. A fost o perioadă cumplită”. Cât privește apariția revistei, Alecu Reniță a spus că s-a reușit „ocolirea mai multor capcane ideologice”, atunci când în sfârșit revista NATURA a apărut, în anul 1990.

Referindu-se la acea perioadă de începuturi, A.Dumbrăveanu, director al revistei în anii 1993-1994, a subliniat impactul pe care l-a avut degradarea sănătății populației asupra alertei excepționale din partea ecologiștilor: „Mutații genetice, cancerul, stresul, creșterea bolilor cardio-vasculare, boli sociale, boli sexual-transmisibile, toate acestea au creat problema creării unei reviste specializate, primele încercări fiind în anii 1984-1985, 1988-1989. Un șir de nereguli erau înregistrate pe tot teritoriul țării, oamenii au început să se îmbolnăvească grav, mortalitatea în stat a început să crească: boli ale plămânilor, boli respiratorii, probleme cu digestia au început să apară la tinerele generații, la copii”. Sănătatea pământului, a apelor, a aerului – toate sunt în relație directă cu sănătatea populației, cu stabilitatea sistemului de sănătate dintr-o țară și cu diminuarea costurilor medicale. Orice experiment inconștient, care nu ține seama de riscurile asupra mediului (poluarea pământului, a apelor, a aerului), duce la agravarea stării de sănătate a populației, la apariția unor boli cronice, a unor maladii congenitale, duce la incapacitatea de muncă a oamenilor și la costuri ridicate pentru sănătate. Ceea ce acum reprezintă imperativul timpului, atunci era un act de curaj și un mare sacrificiu, unii chiar au plătit cu viața (poetul și publicistul M.Garaz a fost asasinat în anii '90).

„Oamenii de știință, cineaștii care voiau schimbări au participat la crearea revistei. La Secția Ecologie a Uniunii Jurnaliștilor veneau medici, chimiști, oameni de știință notorii și erau abordate deschis probleme stringente. Jurnalismul a fost întotdeauna, mai mult sau mai puțin, în orice regim, o arenă a libertății – într-o anumită măsură se admitea chiar și într-un regim totalitar libertatea. În cadrul acelor discuții s-a pus problema creării unei reviste specializate. S-a vorbit mult în perioada '83-'85, '88-'89. Au venit toți cei care considerau că este datoria lor să se afle pe prima linie în lupta pentru schimbare și transformare; de acolo, de fapt, a pornit, a renăscut Mișcarea de Eliberare Națională din Moldova. Pentru că noi am pus problema să cunoaștem adevărul – ce respirăm, ce mâncăm și ce bem, care sunt produsele, care sunt condițiile de muncă ale muncitorilor, ale țăranilor, ce înglobează chimizarea atât de intensă, pentru că, până la urmă, toate chimicalele, pesticidele se depozitează în organismul viu. Ceea ce mănâncă peștele se acumulează în om de 10 ori mai mult, ceea ce mănâncă pasărea se acumulează iarăși de 10 ori mai mult”, susține A.Dumbrăveanu.

Anul 1990, anul în care a apărut revista NATURA, a fost unul special, deoarece crearea unei reviste specializate era o procedură destul de complicată. A.Dumbrăveanu a menționat specificul acelei perioade: „Ca să apară o nouă revistă la Chișinău trebuia să ai permisiunea Comitetului Central de la Moscova, a Biroului politic de acolo. Nu s-a ajuns la Moscova, pentru că revistele la noi erau unionale, republicane și locale. Cât privește presa ministerială și departamentală, CC de la Moscova a stabilit dreptul la existență pe seama comitetelor centrale locale. Deci, CC din Moldova a luat decizia ca ministerul să întemeieze o revistă a sa, iar sindicatele să aibă o revistă a lor. Așa nu mai trebuia să depindă de Moscova. Atunci s-a luat decizia de a crea o presă departamentală de stat pentru ocrotirea naturii și gospodăria silvică, cum se numea atunci. Și a apărut decizia CC privind crearea revistei „Natura Moldovei”. Iată asta a durat până în 1989, când a apărut decizia.

Revista trebuia să apară de două ori pe lună, așa și a rămas la început. În anul 1990 s-a ajuns la independență și suveranitate, nu mai depindeam de Moscova și așa s-a transformat dintr-o presă locală, ministerială, la început a Departamentului de Stat pentru Mediu, revista NATURA”.

La rândul său, A.Reniță a remarcat, în legătură cu începuturile revistei NATURA, semnificația primului număr de revistă, care a fost „ca un simbol, o călăuză pentru toate numerele care au urmat”. Pe prima pagină erau prezentate, într-o fotografie, meandrele Nistrului lângă localitatea Șerpeni, în partea de jos a paginii, pe stânga, era „un mesaj de botez” semnat de Grigore Vieru, iar pe dreapta – cuvântul de salut din partea primului președinte al Mișcării Ecologice – scriitorul, publicistul și dramaturgul Gheorghe Malarciuc, care a avut un rol determinant în eforturile de înființare a revistei, dar și a mișcării pentru protecția mediului. „A fost, cred, un debut impresionant, fiindcă ceea ce am reușit și ceea ce am obținut a fost ca să punem accent pe ecologia sufletului, noi atunci așa ziceam, de la început. Noi vedem degradarea mediului înconjurător ca parte a degradării sufletului uman și eram convinși că atâta timp cât nu o să putem vindeca sufletul uman nu o să avem deschiderea către natură, de ceea ce acest demers publicistic, a tot ceea ce înseamnă omul, poziționarea lui în cadrul naturii, atitudinea lui față de natură a fost elementul-cheie care ne-a dat posibilitatea până la urmă să avansăm și să aducem această revistă spre foarte multe categorii de oameni. Pentru noi natura, ecologia este o dimensiune spirituală și atâta timp cât noi nu o să înțelegem că ecologia este parte din ființa umană, din conceptul sensibilității ei, atâta timp noi o să împingem lucrurile doar pe partea tehnică și o să credem că e suficient dacă noi azi am plantat o pădure. Da, e foarte frumos, dar dacă mâine cineva dă drumul la un cârd de capre care distrug toată pădurea, noi înțelegem că cei care au admis aceasta au o problemă legată de educație”, consideră Alecu Reniță.

Jurnalista G.Budeanu, coordonatorul rubricii „Invitatul de Onoare”, a remarcat etapele de început ale revistei, rolul pe care l-au avut eforturile scriitorului G.Malarciuc, dar și ale altor membri-fondatori, jurnaliști de la publicația „Literatura și Arta”: „Mișcarea publicistică lansată prin anii 1986-1988 a fost aceea de Mișcare publicistică pentru Ocrotirea Naturii, împotriva ilegalităților care se făceau în mediul înconjurător – otrăvirea intensivă a pământului – a făcut să arate cititorilor și opiniei publice lucrurile pe nume, că se poate de abordat public diferite probleme, se poate de mobilizat societatea, atunci lumea s-a scuturat de frica cu care era încătușată de regimul sovietic și așa a pornit Mișcarea de Eliberare Națională”. Budeanu afirmă că revista NATURA „este singura de acest gen în tot spațiul românesc”, pentru că deși „publicația este axată pe probleme de ocrotire a naturii, de educație ecologică, aceasta pare să fie pentru cititorii săi, de fapt, o universitate de ecologie spirituală” [9]. Budeanu menționează rolul Secției Ecologie de la Uniunea Jurnaliștilor, unde cei prezenți „contestau public chimizarea agriculturii și vorbeau despre degradarea catastrofală a mediului înconjurător”. Nume cunoscute în spațiul autohton au scris atunci despre aceste lucruri: V.Beșleagă, I.Druță, S.Saca, N.Vieru, I.Mânăscuță, C.Kojevniov, B.Vieru etc.

Echipa de jurnaliști de la revista NATURA încurajează implicarea și activismul civic, participarea civică a cititorilor. Una dintre rubrici care continuă de cel puțin 15 ani – „NATURA la dispoziția dumneavoastră” – este completată practic de cititorii revistei. „30 de ani înseamnă mai mult decât o vârstă. Pentru noi, 30 de ani înseamnă o izbândă, fiindcă din anul 1990 până în 2021 multe ziare și reviste au apărut, dar nu au supraviețuit. În acest context destul de complicat, totodată, foarte importat pentru jurnaliști, am avut posibilitatea și am gustat pe săturate ceea ce înseamnă libertatea jurnalistului”, consideră A.Reniță.

Redactorul-șef al revistei, L.Curchi, subliniază că publicația NATURA ajută la conștientizarea ecologică a cetățenilor, schimbă percepția oamenilor asupra problemelor de mediu și asupra a ceea ce se întâmplă în jurul lor: „Oamenii să înțeleagă că arsul frunzelor este dăunător pentru sănătate și pentru mediu, că nu se poate de ars miriștea, aruncatul gunoierului în râu înseamnă poluarea apei – multe lucruri elementare; dar oamenii încă nu văd consecințele pe termen lung ale acțiunilor lor”.

Echipa de jurnaliști de la revista NATURA a participat la numeroase proiecte naționale, în mare parte desfășurate în parteneriat cu Mișcarea Ecologistă (cu ANTREC România), la realizarea edițiilor „*Beautiful Moldova*”, în parteneriat cu asociațiile de la Iași etc. Au fost desfășurate și proiecte de promovare a drepturilor copilului, în anii 2000-2002, cu UNICEF Moldova etc.

Jurnalista S.Ursul a atras atenția asupra campaniei din presă desfășurate de revista NATURA, legată de arendarea pădurilor din Fondul Național, unde practic se opera privatizarea ascunsă cu girul statului. Ecologiștii de la revista NATURA au fost primii care au dat alarma în privința acestei probleme, continuând să atragă atenția prin investigații la zi. În condițiile Republicii Moldova, în majoritatea cazurilor, problemele de mediu

nu se află în lista celor prioritare. În acest context, S.Ursul a precizat: „De multe ori am auzit – mai întâi să rezolvăm probleme legate de sănătate, sărăcie și după aceasta ne gândim la mediul înconjurător. Revista NATURA nu înseamnă câțiva oameni care scriu articole și merg pe teren, revista NATURA înseamnă mii și mii de ochi în diferite colțuri ale țării care mereu alertează, explică, arată ceea ce se întâmplă la noi: uitați-vă – nu este bine din punctul de vedere al mediului, haideți să facem publică problema. În momentul în care începem a vorbi despre problemele urâte, rezolvarea capătă o anumită accelerație. Au fost momente de presiune, de încordare, dar am trecut peste acestea și suntem gata să mergem mai departe”.

În ce privește rolul publicației în contextul mediatic al Republicii Moldova, revista NATURA ocupă un rol important, fiind singurul organ de presă care difuzează informații inedite despre natură, ecologie, despre importanța acestora. În accepția lui A.Dumbrăveanu, revista are un rol deosebit: „Este o publicație de mediu, a cărei misiune este să promoveze, să informeze despre starea lucrurilor, ariile protejate, respectând biodiversitatea în conformitate cu toate convențiile internaționale. Redacția NATURA a participat la Convenția din Aarhus care ține de informare, participare și dreptul la justiție, la Convenția de la Rio, convenție cu privire la biodiversitate, care ține de schimbările climatice, protecția ariilor protejate. Toate aceste documente și-au găsit reflectare la nivel local în paginile revistei NATURA – au informat, au scris despre starea lucrurilor de la noi, au bătut alarma. Revista NATURA rămâne deocamdată o publicație printată clasic, s-ar putea să intre în istorie ca cea care nu a murit niciodată și a renăscut iar”. Aceeași opinie este împărtășită de jurnalista L.Curchi: „Eu cred că revista NATURA are un rol foarte important și o poziție bine definită. S-a ținut la un standard de calitate și la bunul nume, iar autorii care au publicat aici au fost oameni cu integritate. Cred că revista NATURA este un semn al unui anumit standard în presă. În amalgamul de presă din Republica Moldova, revista NATURA înseamnă calitate și se poziționează ca o revistă de calitate, care ține pasul cu problemele de mediu, în special. Lucrul acesta se știe și este recunoscut – așa este percepută”.

Reprezentanții revistei NATURA au participat la elaborarea unor proiecte de legi din domeniul ecologiei, dar și la modificarea altora. Dacă unii sunt de părere că ecologia nu are de-a face cu politica, greșesc amarnic – ecologia este strâns legată de politică și la această luptă cu politicul s-a referit L.Curchi: „Politicul și mediul se intersectează foarte mult, pentru că politicul este interesat să dețină puterea și, de cele mai multe ori, populismul este în defavoarea mediului. Din dorința de a nu pierde electoratul, din dorința de a merge pe căi bătătorite, simple și de a nu aduce anumite schimbări care încadrează mediul, politicul acționează asupra mediului. Anul trecut a fost un asemenea exemplu de populism prin modificarea unor prevederi din legea care să permită accesul la apele subterane, pentru irigare. Deci, legea apelor a fost modificată în favoarea politicului. Consecințele sunt de lungă durată. Noi în cadrul redacției am făcut o campanie întregă de a stopa această fărădelege, pentru că urmările sunt pe termen lung. De fapt, campania noastră a continuat ceea ce am început încă în 2013, pentru că atunci au fost primele semnale că politicienii fac presiuni pentru a modifica prevederile de mediu și a permite un abuz sau mai multe abuzuri asupra mediului”. Prima experiență de implicare a jurnalistei L.Curchi, ca reprezentant al redacției revistei NATURA, a fost un caz de interferență a politicului. Campania de salvare a Peșterii „Emil Racoviță” a fost desfășurată de Mișcarea Ecologistă din Moldova în parteneriat cu mai multe organizații de mediu, inclusiv cu Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic.

Referitor la modul în care s-a schimbat, între timp, revista A.Dumbrăveanu susține că revista a devenit mai ilustrată, mai colorată, mai calitativă și mai atractivă. „Ar trebui să aibă un tiraj mai mare, dar pentru aceasta revista NATURA va trebui să treacă la un jurnalism modern, care ar însemna nu doar folosirea unei platforme electronice digitale pentru a publica varianta digitală a ceea ce este scris în varianta printată. Varianta digitală poate să ofere mult mai mult. Revista NATURA dispune de camere de filmat și camere de montaj, camere de fotografiat, deci NATURA se poate extinde și deveni o revistă avangardistă în Republica Moldova. Avangardist înseamnă să fii întotdeauna primul, să ții pasul timpului și să fii în fruntea noului, nu doar ca noutate de presă, dar și ca noutate tehnologică, sub toate aspectele administrative, tehnologice etc.”, consideră Dumbrăveanu.

La rândul său, jurnalista L.Curchi susține această idee: „Noi ne numim revistă pentru că abordăm în mod complex problemele, într-un alt stil, venim cu analize, de aceea articolele din revista NATURA respectă rigoriile de realizare a materialelor aprofundate. Formatul este de revistă – că are o haină de ziar cred că este mai puțin important, mai ales că asigură accesul unui public larg, datorită prețului social. Este important ca publicația de mediu să fie răspândită și citită de cât mai mulți oameni”.

Până în prezent, mai multe premii au fost decernate echipei de jurnaliști de la revista NATURA: Asociația Jurnaliștilor și Scriitorilor de Turism din România (AJTR) a acordat, în cadrul Galei Premiilor din anul 2020,

Premiul de Excelență lui A.Reniță, Premiul „În linia întâi” jurnalistei L.Curchi și Premiul „Cartea care zidește” lui E.Statnic, pentru lucrarea *Înstrăinarea Basarabiei*. Cu prilejul împlinirii a 25 de ani de la fondarea revistei NATURA, în anul 2015, Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor din România a decernat redacției revistei NATURA o Diplomă de Excelență, în semn de apreciere pentru eforturile de conservare și protecție a mediului. Anterior, revistei NATURA i-au fost decernate premii din partea Asociației Naționale de Turism din Republica Moldova și din partea AJTR. Revista NATURA s-a bucurat de numeroase aprecieri din partea mai multor personalități de cultură din Republica Moldova și din România [10]. Revista are la activ o serie impresionantă de proiecte bilaterale, inițiative de înfrățire cu alte publicații din România duse la bun sfârșit, numeroase suplimente care au dat valoare în plus activității de decenii a revistei, de analiză și cercetare a problemelor ecologice de importanță globală. În paginile numerelor de revistă regăsim, de-a lungul anilor, analiza unor inițiative și programe guvernamentale cu privire la probleme de mediu: „Lista acțiunilor de mediu incluse de guvern în programul de activitate pentru următorii ani, decembrie 2019, dar și „Modificări cu riscuri de corupție în legea privind spațiile verzi: fără expertiză obștească și fără acordul cetățenilor”, decembrie 2021 etc. [11] „O analiză a modificărilor ne-a arătat că proiectul conține prevederi care pot încălca dreptul cetățenilor la participare în luarea deciziilor de mediu”, scrie revista NATURA [12].

După cum susține V.Țarigradschi, membru al Mișcării Ecologice din Moldova, „respectul față de natură este barometrul de civilizație al unei societăți” [13]. Afirmatia sa este completată de A.Reniță: „Natura nu-i altceva decât Planeta vie care te poartă prin Univers” [14].

Concluzii

În cei 30 de ani de la fondare, revista a suportat numeroase și fundamentale modificări, unele rubrici au fost înlocuite de altele, au apărut mai multe suplimente, au fost abordate probleme ecologice de maxim interes pentru public, au fost intervievați reprezentanți de referință ai oamenilor de creație din spațiul românesc. De-a lungul anilor, revista și-a menținut rolul de platformă media pentru cei preocupați de sănătatea mediului înconjurător și de protejarea naturii: au fost supuse dezbaterilor diferite inițiative guvernamentale, programe și proiecte legislative, devenind un centru de referință pentru jurnaliști, ecologiști, experți în domeniu, promovând cultura și educația ecologică, jurnalismul de mediu, alerta privind schimbările climatice, necesitatea accesului presei la informații de mediu, menținerea problematicii ecologice în discursul mediatic. Revista NATURA reprezintă și o adevărată școală de educație ecologică și de jurnalism de mediu, o publicație recunoscută în domeniu și promotoare de bune practici în jurnalism. Fiind o revistă, problemele grave cu care confruntă presa tipărită (creșterea prețurilor de tipografie, de distribuție, diminuarea numărului abonaților) reprezintă dificultăți greu de depășit în contextul mediatic și economic actual din Republica Moldova.

Studiul respectiv poate reprezenta un început în studierea parcursului evolutiv și al specificului publicației NATURA, o revistă cu o istorie aparte, de peste trei decenii, în spațiul mediatic autohton.

Referințe:

1. Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Disponibil: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/> [Accesat: 15.12.2021]
2. DW: OPINIE: BRAUN, S. *Acțiunile în justiție ar putea fi vitale pentru a rezolva urgența climatică*. Disponibil: <https://www.dw.com/ro/opinie-ac%C8%9Biunile-%C3%AEn-justi%C8%9Bie-ar-putea-fi-vitale-pentru-a-rezolva-urgen%C8%9Ba-climatic%C4%83/a-58816046> [Accesat: 03.10.2021]
3. Convenția-cadru a Națiunilor Unite cu privire la schimbările climatice. Disponibil: http://www.clima.md/files/1_Cadrul_International/2_Documente/1_Conventia_si_protocol/Conventia/conventia_cadru_rom.pdf [Accesat: 14.12.2021]
4. Protocolul de la Kyoto. Disponibil: http://www.clima.md/files/1_Cadrul_International/2_Documente/1_Conventia_si_protocol/Protocol/Protocolul_de_la_Kyoto%20rom.pdf [Accesat: 14.12.2021]
5. BETTS, A.K., GIBSON, E. *Environmental Journalism Revisited*. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/325974479_Environmental_journalism_revisited [Accesat: 11.12.2021]
6. BUNDUCHI, I. *Jurnalismul cetățenesc: un substitut sau o nouă filozofie a jurnalismului*. Disponibil: <https://www.mediaforum.md/upload/theme-files/jurnalismu-cetatenesc-2010-usm1-ion-bunduchipdf-59dbe4906bee4.pdf> [Accesat: 17.01.2022]
7. MUNTEANU, A.M. *Mișcarea ecologistă și jurnalismul de mediu*. București: Editura Universitară, 2015, p.7-9. 103 p. ISBN 978-606-28-0238-7
8. DAN, O. *Jurnalismul de mediu: Ghid practic* (coord. Curchi L.). Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic din Republica Moldova. Chișinău, 2016. 52 p. ISBN 978-9975-3088-1-6

9. BUDEANU, G. NATURA, o publicație cu vârsta înflorită... În: *Revista Limba Română* (Chișinău), anul XXXI, 2021, nr.1. Disponibil: <https://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&n=4021> [Accesat: 19.01.2022]
10. NATURA – 30 de ani ca o clipă. Disponibil: <https://www.natura.md/treizeci-de-ani-ca-o-clipa> [Accesat: 11.11.2021]
11. *Lista celor nouă acțiuni de mediu incluse de Guvernul Chicu în programul de activitate pentru următorii ani*. Disponibil: <https://www.natura.md/doc-lista-celor-noua-actiuni-de-mediul-incluse-de-guvernul-chicu-in-programul-de-activitate-pentru-urmatorii-ani> [Accesat: 04.12.2021]
12. *Modificări cu riscuri de corupție în legea privind spațiile verzi fără expertiză obștească și fără acordul cetățenilor*. Disponibil: <https://www.natura.md/modificari-cu-riscuri-de-coruptie-in-legea-privind-spatiile-verzi-fara-expertiza-obsteasca-si-fara-acordul-cetatenilor> [Accesat: 16.12.2021]
13. *Respectul față de natură este barometrul de civilizație al unei societăți*. Disponibil: <https://www.timpul.md/articol/-respectul-fata-de-natura-este-barometrul-de-civilizatie-al-unei-societati-153129.html?action=print> [Accesat: 11.11.2021]
14. RENIȚĂ, A. *Ce ar mai fi rămas din credința, limba și sufletul nostru dacă am fi crezut că sârma ghimpată de pe Prut nu va rugini niciodată?* Disponibil: <https://www.formula-as.ro/2021/12/06/alecu-renita-scriitor-si-jurnalist-directorul-revistei-natura-din-e2%80%88chisinau-ce-ar-mai-fi-ramas-din-credinta-limba-si-sufletul-nostru-daca-am-fi-crezut-ca-sarma-ghimpata-de-pe-prut-n/> [Accesat: 21.01.2021]

Date despre autor:

Ecaterina DELEU, asistent universitar, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova

E-mail: ecaterina.deleu@usm.md

ORCID: 0000-0003-4582-4604

Prezentat la 02.05.2022